№ 1 «28» 08 2020 ж
Педагогикалық кеңесте қаралды

Бекітемін: ______ М.К. Кулсарина
Қ.Шаңғытбаев атындағы ЖОББМ директоры

Келісілді: ______ К.Д.Жарымбетов
Әйтеке би аудандық білім бөлімінің басшысы
______ 2020 ж

Тақырыбы:

« Тоғызқұмалақ»

сыныбы: 7 «ә»

Орындады: ______ Саршин М.Б
Дене шынықтыру пән мұғалімі

Ә/Б отырысында қаралды: ______ Саршин М.Б
Ә/Б жетекшісі

№ 1 хаттама 26 күні 08 айы 2020 ж.

Тексерілді: ______ К.Л.Аманова
Оқу ісі жөніндегі орынбасары

Сканировано с CamScanner

Түсінік хат

"Тоғызқұмалақ – ұлттық ойыны" бейіндік бағдарламасы жалпы орта білім беретін мектептің 7 сынып оқушыларына арналып жасалған. Бағдарлама 34 сағаттан тұрады, яғни аптасына 1 сағат.

Мақсаты: – еліміздің ертеңгі азаматтары, бүгінгі оқушыларды ұлттық және жалпыадамзаттық құндылықтарды қастерлеуге, шығармашылық-рухани және дене мүмкіндіктерін дамытуға бағытталған.

Негізгі міндеттері:

- оқушыларды туған халқының әдет-ғұрпы мен дәстүрін зерделеуге ынтасын ояту;
- ұлттық спорт түрі – тоғызқұмалақ ойыны арқылы оқушылардың зияткерлік қабілеттерін дамыту;
- тарихқа құрметпен қарауға, адамгершілік пен салауатты өмір салтының негіздерін берік қалыптастырған азаматты тәрбиелеу;

Тоғызқұмалақ - әлемдік мәдениеттің озық үлгілері мен бой теңестіре алатын рухани ойын, қисындық ойлау өнері. Бұл өнердің басты қасиеті – адам санасын жетілдіруге, ақыл-ойын кемелдендіруге ерекше күш салады. Түркі халықтарының ұрпақ тәрбиесіне жауапкершілікпен қарайтыны осы ойынның өзі дәлел бола алады. Жасөспірімдердің дене күшінің мол болуымен қатар ақылды болуына да көп мән берген бабаларымыз осы ойынды ойлап тапқан.

Бүгінгі таңда дүниежүзінде зияткерлік ойындарды дамыту, өркендету маңызды мәнге ие болып отыр. Өйткені, жеке тұлғаның біліктілік қасиеттері осындай ойындар арқылы шыңдала түседі. Зияткерлік ойындар дегеніміз – ой шығармашылығын дамытатын спорт түрі. Оның тағылымдық-тәрбиелік, танымдық құндылықтарының өзінде терапиялық сипаты қаншама. Тоғызқұмалақ, дойбы, шахмат, го, овари секілді ойындар жасөспірімдердің бойында сабырлылық, төзімділік, есептегіштік, ойшылдық қасиеттерді қалыптастырумен қатар, кең ақыл, жүйрік қиял иесі болуына да жағдай жасайды.

Күтілетін нәтижелер:

- бағдарламаны оқыту барысында оқушылар келесі нәтижелерге қол жеткізуі тиіс:
- тоғызқұмалақ ойынын толық меңгеру;
- осы ойын түрінен аудандық, облыстық, қалалық жарыстарда жүлделі орындар алу;
- оқушылардың ғылыми жоба жарыстарына қатысуы;

Курстың құрылымы мен мазмұны сабақты дәріс, жарыс, тәжірибелік т.б. түрінде өткізумен анықталады.

Сканировано с CamScanner

Мазмұндық бөлім:

І-тарау. Тоғызқұмалақ ойынының тарихынан (9сағ).

Қазақстандағы спорттың даму жолы(1сағ). Тоғызқұмалақ ойынының тарихы(1сағ). Тоғызқұмалақ тақтасы(1сағ). Ойынның ережесі мен ерекшеліктері(1сағ). Жарыс өткізу ережелері(1сағ). Спорттық жаттығуларды жоспарлау(1сағ). Ойынды жазып жүрудің тәртібі(1сағ). Тоғызқұмалақ ойынының мақсаты(1сағ). Тоғызқұмалақ отауларының аттары(1сағ).

ІІ-тарау. Іс-тәжірибе сабақтары (10сағ).

Ойынның басталуы – дебют(1сағ). Ойынның ортасы – миттельшпиль(1сағ). Ойынның аяқ шені – эндшпиль(1сағ). Атсырау(1сағ). Терең атсырау(1сағ). Жүрістердің санын есептеу жолы(1сағ). Комбинация арқылы құмалақтар ұту(1сағ). Психологиялық дайындық(1сағ). Кесте арқылы жүріс санау(1сағ). Тактикалық тәсілдер(1сағ).

ІІІ-тарау. Тұздық ережесінің дүниетанымдық мәні (15сағ).

Тұздық ережесінің дүниетанымдық мәні(2сағ). Тұздықтардың атқаратын қызметі(1сағ). Тұздықтар алмасуы(1сағ). Амалсыз тұздық алу жолдары(1сағ). Амалсыз тұздық байлықпен алу(1сағ). Амалсыз тұздық байлықсыз алу(1сағ). Тұздықтар тартысы(1сағ). Тұздықтар тартысына құрылған этюдтер(1сағ). Күрделі позицияларды есептеу жолдары(1сағ). Этюдтердің шешулері(1сағ). Дене шынықтыру дайындығы, қимыл-қозғалыс ойындары(2сағ). Қабылдау-көшіру сынақтары(2сағ).

Сканировано с CamScanner

Нормативтік бөлім

№ р/с	Сабақтың тақырыбы	Сағ. саны	Өтк. күні
	І-тарау. Тоғызқұмалақ ойынының тарихынан	***9***	
1	Қазақстандағы спорттың даму жолы.	1	
2	Тоғызқұмалақ ойынының тарихы.	1	
3	Тоғызқұмалақ тақтасы.	1	
4	Ойынның ережесі мен ерекшеліктері	1	
5	Жарыс өткізу ережелері	1	
6	Спорттық жаттығуларды жоспарлау	1	
7	Ойынды жазып жүрудің тәртібі.	1	
8	Тоғызқұмалақ ойынының мақсаты	1	
9	Тоғызқұмалақ отауларының аттары.	1	
	ІІ-тарау. Іс-тәжірибе сабақтары	***10***	
1	Ойынның басталуы – дебют	1	
2	Ойынның ортасы – миттельшпиль	1	
3	Ойынның аяқ шені – эндшпиль	1	
4	Атсырау	1	
5	Терең атсырау	1	
6	Жүрістердің санын есептеу жолы.	1	
7	Комбинация арқылы құмалақтар ұту	1	
8	Психологиялық дайындық	1	
9	Кесте арқылы жүріс санау	1	
10	Тактикалық тәсілдер.	1	
	ІІІ-тарау. Тұздық ережесінің дүниетанымдық мәні	***15***	
1	Тұздық ережесінің дүниетанымдық мәні	2	
2	Тұздықтардың атқаратын қызметі.	1	
3	Тұздықтар алмасуы	1	
4	Амалсыз тұздық алу жолдары	1	
5	Амалсыз тұздық байлықпен алу.	1	
6	Амалсыз тұздық байлықсыз алу	1	

Сканировано с CamScanner

7	Түздықтар тартысы.	1	
8	Түздықтар тартысына құрылған этюдтер	1	
9	Күрделі позицияларды есептеу жолдары.	1	
10	Этюдтердің шешулері	1	
11	Дене шынықтыру дайындығы, қимыл-қозғалыс ойындары.	2	
12	Қабылдау-көшіру сынақтары (жарыстар)	2	

Сканировано с CamScanner

Ақпараттық –әдістемелік бөлім

Сабақтың негізгі типі –практикалық сабақтар.Үйірменің көп бөлігі практикалық ойын жүзінде өткізілді.

Оқушыға бағыт-бағдар беріп,ойынды математикалық есептеулер арқылы ойнату керек,Сабақ негізінен оқушыларға түсіндіру,үйрету,көрсету практикалық орындаудан және жасалған жұмыстарға қорытынды жасап отырудан құралады. Ойын барысында оқушыларда мынандай қабілеттер қалыптасады:

- Өз алдына жеке жұмыс жасау;
- Командалық жұмыс жасау;
- Ақпараттық сауаттылық;
- Ойын тәсілдерін орындайды;

Оқушылардың жаңа сабақты бірдей деңгейде меңгеруіне септігін тигізеді.

Білім мен дағдыны бақылау

Ағымдағы бақылау күнделікті сабақта тоғызқұмалақ тақтайшасымен жұмыс жасау кезінде анықталып отырады.Ойын шартымен ойнайды,қолданған тәсілдерін топта талқылайды,ойын ережесін сақтайды.

Оқушылардың білімін қортындылап бағалау барысы:

1-Сұрақтар қою арқылы;
2-Практикалық іс жүзінде ойынды бағалау;
3-қарсыласымен ойын кезінде бағалау;
4-Жарыстар кезінде бағалау, ол кезде оқушының жеке дара білімі бағаланады.

Сканировано с CamScanner

Қолданылатын әдебиеттер:

Оқушылар пайдаланатын әдебиеттер тізімі:

1.Төтенаев Б. Қазақтың ұлттық ойындары. Алматы, 1994.
2.Ақшораев Ә. Тоғызқұмалақ даналығы, Тараз, 2000.
3.Тілеубаев С., Бизақов С. Тоғызқұмалақ әліппесі, Алматы, 2000,
4.Ақшораев Ә. 60 сабақтық тоғызқұмалақ ойынының оқулығы, Тараз, 2001.
5.Аманжолов С.. Тоғызқұмалақ. – Алматы, 1936. – 81 б.
6 Сапарбеков Қ. Тағлымы мол тоғызқұмалақ. – "Оңтүстік Қазақстан" газеті. – 1999

Қосымша:

1-Интернет желісі youtube.com сайты
2-Интернет желісі www.togyzkymalakoinu сайты
3-Ұстаздар сайты

Мұғалімдер пайдаланатын әдебиеттер тізімі:

1.Есенов Қ. Қандықақпан бастамалары. Тараз, 2000.
2.Шотаев М., Жұмабаев Н., Ақназаров С. Таңғажайып тоғызқұмалақ. Түркістан, 2004.
3.Ақшораев Ә. Тоғызқұмалақ. Алматы, 1979.
4.Шотаев М., Абдужаппаров Ы. Тоғызқұмалақ ойынындағы тұздықтар тартысы, Кентау, 2006.
5.Аманжолов С.. Тоғызқұмалақ. – Алматы, 1936. – 81 б.
6 Сапарбеков Қ. Тағлымы мол тоғызқұмалақ. – "Оңтүстік Қазақстан" газеті. – 1999

Сканировано с CamScanner

№ 1 «28» 08 2020 ж
Педагогикалық кеңесте қаралды

Бекітемін: ______ М.К. Кулсарина
Қ.Шаңғытбаев атындағы ЖОББМ директоры

Келісілді: ______ К.Д.Жарымбетов
Әйтеке би аудандық білім бөлімінің басшысы
______ 2020ж

Тақырыбы:

« Тоғызқұмалақ»

сыныбы: 5 «а»

Орындады: ______ Саршин М.Б
Дене шынықтыру пән мұғалімі

Ә/Б отырысында қаралды: ______ Саршин М.Б
Ә/Б жетекшісі

№ 1 хаттама 26 күні 08 айы 2020 ж.

Тексерілді: ______ К.Л.Аманова
Оқу ісі жөніндегі орынбасары

Сканировано с CamScanner

Түсінік хат

"Тоғызқұмалақ – ұлттық ойыны" бейіндік бағдарламасы жалпы орта білім беретін мектептің 5 сынып оқушыларына арналып жасалған. Бағдарлама 34 сағаттан тұрады, яғни аптасына 1 сағат.

Мақсаты: – еліміздің ертеңгі азаматтары, бүгінгі оқушыларды ұлттық және жалпыадамзаттық құндылықтарды қастерлеуге, шығармашылық-рухани және дене мүмкіндіктерін дамытуға бағыталған.

Негізгі міндеттері:

- оқушыларды туған халқының әдет-ғұрпы мен дәстүрін зерделеуге ынтасын ояту;
- ұлттық спорт түрі – тоғызқұмалақ ойыны арқылы оқушылардың зияткерлік қабілеттерін дамыту;
- тарихқа құрметпен қарауға, адамгершілік пен салауатты өмір салтының негіздерін берік қалыптастырған азаматты тәрбиелеу;

Тоғызқұмалақ - әлемдік мәдениеттің озық үлгілері мен бой теңестіре алатын рухани ойын, қисындық ойлау өнері. Бұл өнердің басты қасиеті – адам санасын жетілдіруге, ақыл-ойын кемелдендіруге ерекше күш салады. Түркі халықтарының ұрпақ тәрбиесіне жауапкершілікпен қарайтыны осы ойынның өзі дәлел бола алады. Жасөспірімдердің дене күшінің мол болуымен қатар ақылды болуына да көп мән берген бабаларымыз осы ойынды ойлап тапқан.

Бүгінгі таңда дүниежүзінде зияткерлік ойындарды дамыту, өркендету маңызды мәнге ие болып отыр. Өйткені, жеке тұлғаның біліктілік қасиеттері осындай ойындар арқылы шыңдала түседі. Зияткерлік ойындар дегеніміз – ой шығармашылығын дамытатын спорт түрі. Оның тағылымдық-тәрбиелік, танымдық құндылықтарының өзінде терапиялық сипаты қаншама. Тоғызқұмалақ, дойбы, шахмат, го, овари секілді ойындар жасөспірімдердің бойында сабырлылық, төзімділік, есептегіштік, ойшылдық қасиеттерді қалыптастырумен қатар, кең ақыл, жүйрік қиял иесі болуына да жағдай жасайды.

Күтілетін нәтижелер:

- бағдарламаны оқыту барысында оқушылар келесі нәтижелерге қол жеткізуі тиіс:
- тоғызқұмалақ ойынын толық меңгеру;
- осы ойын түрінен аудандық, облыстық, қалалық жарыстарда жүлделі орындар алу;
- оқушылардың ғылыми жоба жарыстарына қатысуы;

Курстың құрылымы мен мазмұны сабақты дәріс, жарыс, тәжірибелік т.б. түрінде өткізумен анықталады.

Сканировано с CamScanner

Мазмұндық бөлім:

І-тарау. Тоғызқұмалақ ойынының тарихынан (9сағ).

Қазақстандағы спорттың даму жолы(1сағ). Тоғызқұмалақ ойынының тарихы(1сағ). Тоғызқұмалақ тақтасы(1сағ). Ойынның ережесі мен ерекшеліктері(1сағ). Жарыс өткізу ережелері(1сағ). Спорттық жаттығуларды жоспарлау(1сағ). Ойынды жазып жүрудің тәртібі(1сағ). Тоғызқұмалақ ойынының мақсаты(1сағ). Тоғызқұмалақ отауларының аттары(1сағ).

ІІ-тарау. Іс-тәжірибе сабақтары (10сағ).

Ойынның басталуы – дебют(1сағ). Ойынның ортасы – миттельшпиль(1сағ). Ойынның аяқ шені – эндшпиль(1сағ). Атсырау(1сағ). Терең атсырау(1сағ). Жүрістердің санын есептеу жолы(1сағ). Комбинация арқылы құмалақтар ұту(1сағ). Психологиялық дайындық(1сағ). Кесте арқылы жүріс санау(1сағ). Тактикалық тәсілдер(1сағ).

ІІІ-тарау. Тұздық ережесінің дүниетанымдық мәні (15сағ).

Тұздық ережесінің дүниетанымдық мәні(2сағ). Тұздықтардың атқаратын қызметі(1сағ). Тұздықтар алмасуы(1сағ). Амалсыз тұздық алу жолдары(1сағ). Амалсыз тұздық байлықпен алу(1сағ). Амалсыз тұздық байлықсыз алу(1сағ). Тұздықтар тартысы(1сағ). Тұздықтар тартысына құрылған этюдтер(1сағ). Күрделі позицияларды есептеу жолдары(1сағ). Этюдтердің шешулері(1сағ). Дене шынықтыру дайындығы, қимыл-қозғалыс ойындары(2сағ). Қабылдау-көшіру сынақтары(2сағ).

Сканировано с CamScanner

Нормативтік бөлім

№ р/с	Сабақтың тақырыбы	Сағ. саны	Өтк. күні
	I-тарау. Тоғызқұмалақ ойынының тарихынан	***9***	
1	Қазақстандағы спорттың даму жолы.	1	
2	Тоғызқұмалақ ойынының тарихы.	1	
3	Тоғызқұмалақ тақтасы.	1	
4	Ойынның ережесі мен ерекшеліктері	1	
5	Жарыс өткізу ережелері	1	
6	Спорттық жаттығуларды жоспарлау	1	
7	Ойынды жазып жүрудің тәртібі.	1	
8	Тоғызқұмалақ ойынының мақсаты	1	
9	Тоғызқұмалақ отауларының аттары.	1	
	II-тарау. Іс-тәжірибе сабақтары	***10***	
1	Ойынның басталуы – дебют	1	
2	Ойынның ортасы – миттельшпиль	1	
3	Ойынның аяқ шені – эндшпиль	1	
4	Атсырау	1	
5	Терең атсырау	1	
6	Жүрістердің санын есептеу жолы.	1	
7	Комбинация арқылы құмалақтар ұту	1	
8	Психологиялық дайындық	1	
9	Кесте арқылы жүріс санау	1	
10	Тактикалық тәсілдер.	1	
	III-тарау. Тұздық ережесінің дүниетанымдық мәні	***15***	
1	Тұздық ережесінің дүниетанымдық мәні	2	
2	Тұздықтардың атқаратын қызметі.	1	
3	Тұздықтар алмасуы	1	
4	Амалсыз тұздық алу жолдары	1	
5	Амалсыз тұздық байлықпен алу.	1	
6	Амалсыз тұздық байлықсыз алу	1	

Сканировано с CamScanner

7	Түздықтар тартысы.	1	
8	Түздықтар тартысына құрылған этюдтер	1	
9	Күрделі позицияларды есептеу жолдары.	1	
10	Этюдтердің шешулері	1	
11	Дене шынықтыру дайындығы, қимыл-қозғалыс ойындары.	2	
12	Қабылдау-көшіру сынақтары (жарыстар)	2	

Сканировано с CamScanner

Ақпараттық –әдістемелік бөлім

Сабақтың негізгі типі –практикалық сабақтар.Үйірменің көп бөлігі практикалық ойын жүзінде өткізілді.

Оқушыға бағыт-бағдар беріп,ойынды математикалық есептеулер арқылы ойнату керек,Сабақ негізінен оқушыларға түсіндіру,үйрету,көрсету практикалық орындаудан және жасалған жұмыстарға қорытынды жасап отырудан құралады. Ойын барысында оқушыларда мынандай қабілеттер қалыптасады:

- Өз алдына жеке жұмыс жасау;
- Командалық жұмыс жасау;
- Ақпараттық сауаттылық;
- Ойын тәсілдерін орындайды;

Оқушылардың жаңа сабақты бірдей деңгейде меңгеруіне септігін тигізеді.

Білім мен дағдыны бақылау

Ағымдағы бақылау күнделікті сабақта тоғызқұмалақ тақтайшасымен жұмыс жасау кезінде анықталып отырады.Ойын шартымен ойнайды,қолданған тәсілдерін топта талқылайды,ойын ережесін сақтайды.

Оқушылардың білімін қортындылап бағалау барысы:

1-Сұрақтар қою арқылы;
2-Практикалық іс жүзінде ойынды бағалау;
3-карсыласымен ойын кезінде бағалау;
4-Жарыстар кезінде бағалау, ол кезде оқушының жеке дара білімі бағаланады.

Сканировано с CamScanner

Қолданылатын әдебиеттер:

Оқушылар пайдаланатын әдебиеттер тізімі:

1.Тотенаев Б. Қазақтың ұлттық ойындары. Алматы, 1994.
2.Акшораев Ә. Тоғызқұмалақ даналығы, Тараз, 2000.
3.Тілеубаев С., Бизақов С. Тоғызқұмалақ әліппесі, Алматы, 2000,
4.Акшораев Ә. 60 сабақтық тоғызқұмалақ ойынының оқулығы, Тараз, 2001.
5.Аманжолов С.. Тоғызқұмалақ. – Алматы, 1936. – 81 б.
6 Сапарбеков Қ. Тағлымы мол тоғызқұмалақ. – "Оңтүстік Қазақстан" газеті. – 1999

Қосымша:

1-Интернет желісі youtube.com сайты
2-Интернет желісі www.togyzkymalakoinu сайты
3-Үстаздар сайты

Мұғалімдер пайдаланатын әдебиеттер тізімі:

1.Есенов Қ. Қандықақпан бастамалары. Тараз, 2000.
2.Шотаев М., Жұмабаев Н., Ақназаров С. Таңғажайып тоғызқұмалақ. Түркістан, 2004.
3.Акшораев Ә. Тоғызқұмалақ. Алматы, 1979.
4.Шотаев М., Абдужаппаров Ы. Тоғызқұмалақ ойынындағы тұздықтар тартысы, Кентау, 2006.
5.Аманжолов С.. Тоғызқұмалақ. – Алматы, 1936. – 81 б.
6 Сапарбеков Қ. Тағлымы мол тоғызқұмалақ. – "Оңтүстік Қазақстан" газеті. – 1999

Сканировано с CamScanner